

УДК 391(477)

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ТРАДИЦІЙНОГО КОСТЮМУ

Студ. Ю.М. Хворостяна, гр. БДк-3-16

Науковий керівник доц. Ф.М. Проданюк

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета дослідження - виявити естетичні властивості матеріалів для одягу українського традиційного костюму, його традиційне декорування та оздоблення тканини.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- проаналізувати історіографію проблеми та джерельну базу дослідження;
- визначити художні особливості та суспільні функції українського традиційного костюму.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – український традиційний костюм.

Предмет дослідження – художні особливості українського традиційного костюму.

Методи та засоби дослідження. При написанні роботи використовувалися загальнонаукові та спеціально-історичні методи, зокрема історичний, системно-структурний, біографічний, проблемно-хронологічний, аналітичний, конкретно-пошуковий та ін.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

Наукова новизна дослідження:

- до наукового обігу введено низку джерел та публіцистичних праць, які ще не були предметом аналізу;
- виявлено мистецькі особливості українського традиційного костюма;

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання його положень та фактичного матеріалу при підготовці та проведенні занять з курсів «Українська та зарубіжна культура», «Історія мистецтва та матеріальної культури», а також при написанні курсових та дипломних робіт з фахових дисциплін.

Результати дослідження. Колір матеріалів був важливою етнічною, етичною та соціальною ознакою народного одягу. Він виконував не лише декоративну функцію, а й виражав народний смак, психологію та свідомість, підкреслював буденність та святковість, символізував людські почуття. До кінця XIX – початку XX ст. фарбу для тканини виготовляли в домашніх умовах з натуральних речовин. Тоді зазвичай переважали білий та червоний кольори, дуже поширеним був також чорний. Для зимового одягу використовували хутро вівці білого кольору, також виготовляли хутрянні жилети, які фарбували у різні відтінки коричневого. З другої половини XX ст. натуральні фарби поступово замінюються аніліновими. У традиційному українському одязі мало місце формоутворення вбрання за допомогою незшитих, а також зшитих кроєних форм. Виділяють три основні типи крою українських сорочок: тунікоподібна, з плечовою вставкою, з суцільним рукавом і на кокетці. Особливу увагу українські майстри також надавали знаходженню пропорцій. Співвідношення пропорцій, форми та довжини елементів одягу залежали від господарської діяльності населення та призначення одягу. Яскравим прикладом різноманіття форм і пропорцій може слугувати безрукавний нагрудний одяг. Укорочені прямоспинні форми зберігалися навіть у XX ст. в безрукавках з хутра. Пізніше з'являються керсетки – безрукавки з фабричної тканини, які у різних регіонах мали різну довжину та

оздоблення. Український традиційний одяг декорували декількома способами: тканням, вибіркою, вишивкою, нашивками. Особливо своїм декором вирізнялися плахти – жіночий поясний святковий одяг. Плахти ткали двома основними способами: човниковою технікою і перебором. В художньому оформленні плахт важливу роль відігравав колір: плахти для молодниць були яскравого кольору, а старші жінки обирали плахти стриманих кольорів. Серед узорних тканин особливе місце належало вибічці. Таку тканину виготовляли вдома, або купували на ярмарках. Найбільш поширеною була монохромна вибічка, виконана чорною чи темно-синьою фарбою. Орнамент вибічки був зазвичай геометричний, рослинний, рідше - анімалістичний. Здавна на Україні була також поширена вишивка. Одяг оздоблювали головним чином лічильними техніками, які передбачали точний підрахунок ниток. Такими були занизування, низинка тощо. Поширеною також була мережка, яка крім декоративної, виконувала утилітарну функцію - зшивання швів. Загалом для української традиційної вишивки було характерне поєднання кількох технік одночасно, що свідчить про високу кваліфікованість тогочасних майстрів.

Велике значення в українському традиційному костюмі мали нашивні прикраси (аплікація, обшивки, нашивні збори, ручні та машинні шви). Нашивні прикраси використовувалися головним чином для підкреслення крою в таких місцях, як горловина, пройми, пілки, кишені. Колір шнурів гармонійно поєднувався з одягом, зазвичай це був червоний, оранжевий, чорний та зелений кольори. Для нашивних прикрас використовували шкіру, різнокольоровий сап'ян, бавовняний оксамит, сатин та інші фабричні тканини. Також утилітарні та естетичні функції виконувала фурнітура. Саморобні петлі, гудзики, виконані з дерева та шкіри, гармонійно поєднувалися з одягом, а інколи були й основним акцентом. В українському традиційному костюмі бурхливо розвивалися орнаментальні мотиви оздоблення. Загалом характерними були геометричні та рослинні мотиви, які мали свої назви: сонечка, оленячі ріжки, жаб'ячі очі, жучки, зозулі, грабельки, гребінки, дубові листочки, огірочки, жолудь, хмелик, ведмежа лапа, човник, зірка, рожа, кружки, віконця, церковця. Також досить часто були присутні мотиви ромба. До найдавніших орнаментів належать мотиви ромба, хреста та свастики. Композиція рослинних орнаментальних мотивів була вільна, найчастіше букетна, її застосовували для оформлення кожухів, шкіряних безрукавок, свит, жіночих юпок, очіпків, дівочих стрічок та ін.

Висновки. Отже, аналіз усіх складових художніх особливостей українського традиційного костюма дає можливість простежити хід творчих пошуків народних майстрів, динаміку розвитку традиційної культури та народних художніх прийомів, що пов'язано з історією народу та соціальними змінами у суспільстві, завдяки яким змінювалися й естетичні смаки.

Ключові слова: Україна, традиційний костюм, особливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кара-Васильєва Т. В. Українська вишивка: Альбом. - Київ, 1993. – 154 с.
2. Нариси історії українського декоративно-прикладного мистецтва. - Львів, 1969. – 257 с.